

Rituelen in het algemeen en die binnen het ApGen in het bijzonder (Peter Kerkhof)

Vorbereiding en inhoud van de twee werksessies rituelen tijdens de november conferentie 'er vlamt een vuur' op 11 november 2023 te Utrecht.

Informatie vooraf over de werksessie. Al van oudsher zijn rituelen een belangrijk deel van de apostolische cultuur. Vol waarde en betekenis. Hoe belangrijk is die ritualiteit voor jou? Welke waarde heeft het voor het beleven van ons geloof? Sta je er nog bij stil in de gemeenschap of tijdens de dienst? En wat is ook weer de achtergrond van de rituelen die we gebruiken? Sta samen stil bij het nut en misschien wel de noodzaak van apostolische ritualiteit

Wat gaan we doen dit uurtje? We gaan delen en in gesprek met elkaar

Welke betekenis hebben rituelen voor jou vroeg ik twee weken terug mijn schoonvader die afgelopen maandag is overleden. De volgorde heeft betekenis en deze vorm komt uit de oude boeken. Het maakt keuzes zichtbaar. En hij zei ook: het avondmaal is zo een ritueel om je instelling te herinneren zei mijn schoonvader die afgelopen maandag na lang ziekbed en in alle rust is overleden.

Persoonlijke inleiding: als kind op vakantie met ouders naar camping in Frankrijk en daar natuurlijk kerken bezoeken. Ook gefascineerd door de kaarsen die je kon aansteken. Ik snapte pas veel later wat de betekenis ervan was en voor mij heeft gekregen. Hier staat nu ook een kaars.

Rituelen in a nutshell

Vele definities en betekenissen zijn te vinden voor het thema of begrip rituelen. In de kern geven de meeste definities aan dat rituelen de overgang van de ene naar de andere fase begeleiden. Het woord rituelen komt van het Latijnse woord 'ritus' dat gebruik betekent. Rituelen hebben sociale- en religieuze aspecten, die het individuele met het universele verbinden. Het ritueel is een vast patroon van handelingen die symbolische betekenis hebben. De tussenliggende ruimte die de overgangsfase markeert waar je door het ritueel in gebracht wordt noemen we ook wel de liminale ruimte. Daar waar je even helemaal opgaat in het moment, waar je in je ziel geraakt wordt.

Vele rituelen zijn zo vanzelfsprekend in ons handelen opgenomen dat we ze soms niet eens meer als ritueel herkennen. Het heeft zeker niet altijd met religie te maken. De wijze waarop je elkaar in het gezin of familie begroet kan heel specifiek zijn bepaald. Wie eerst, hoeveel zoenen, raken we elkaar wel aan? Hoe was je jezelf en ga je naar bed toe? Kortom ons hele leven is vergeven van de rituelen.

OEFENING 1 Bespreek eens met degene naast je welke rituelen je vanmorgen thuis van jezelf nu herkent?

Vervolg rituelen en korte inleiding

De wereld om ons heen en waarin we leven lijken we staat mee analytische/wetenschappelijk te (willen)zien (Max Weber noemt dit de ontovering van de wereld). Terwijl we nog steeds in een betoverde wereld leven geven die we betekenis geven. Je wilt ook betoverd worden door verbeelding, ontroering en verwondering. Uitstijgen boven het dagdagelijkse uit te stijgen om in vervoering te komen van een woord, muziek, de ontmoeting, de natuur en misschien ook wel van die ander. Om je verbonden te voelen en van betekenis te zijn alleen, met elkaar of in de schepping als geheel. Je deel te weten van een groter geheel. Om tot nieuw denken, misschien wel uit te stijgen (even) boven jezelf. Soms in de dienst waar ik tot nieuw denken wordt aangezet. De verbeelding van de werkelijkheid op dat moment maakt me los en doet me leven. Het ritueel maakt volgens Peter Nissen tijdens zijn Van Oosbreezing in 2018 'het gevoel hanteerbaar' Het onbenoembare zo ook beleefbaar maken. Het geeft mijn leven betekenis.

Dat kan een spirituele ervaring zijn waarin je de verbondenheid met jezelf en de wereld om je heen ervaart. Een religieuze ervaring kenmerkt zich door de verbinding met een geloofsleer waarin God een plek kan hebben. Spinoza schreef al: de liefde voor God is de hoogste deugd van de mens. Daar zie ik de verbinding met het hoogste gebod: heb God lief boven alles Een schitterend handelingsperspectief (noem het deugd) waar ontzag voor de schepping waar wij deel van uitmaken en een groot wonder is en mysterie dat ik verwonderd God noem naast de liefde als handelingsmotief voor de omgang met de andere ander 😊

en het tweede daaraan gelijk en uw naaste lief als u zelve.

Achtergronden van hedendaagse apostolische rituelen.

Binnen ons Werk kennen we velen en verschillende rituelen.

OEFENING 2 kom gelijk weer aan het werk 😊

Maak groepjes van drie en bespreek welke rituelen in en om reguliere eredienst van het apostolisch genootschap op zondagmorgen jullie in volgorde van optreden kunnen benoemen.

Vervolg apostolische rituelen en een toelichting

Er zijn binnen ons Werk vier overgangsrituelen bekend die we Heilshandelingen noemen te weten: Doop, Confirmatie, huwelijksbevestiging en sluiten levensboek. In de katholieke kerk ook wel sacramenten genoemd.

Maar er zijn natuurlijk veel meer rituelen die we in ons Werk gebruiken. Wat te denken van de begroeting met een handdruk en het gebed voor de rondgang en aansluitend aan de rondgang gaan en een ouwel met wijn tot je nemen na een amen volgend op de tekst: uw voornemen een liefdevol mens te zijn of opnieuw te worden wordt hiermee bevestigd.

Het gebed is bij uitstek de markering van de liminale ruimte (doe je alleen in gezamenlijkheid) om met elkaar even als individu in de ruimte te komen om tot nieuw inzicht en voornemen te komen: een taalhandeling d.w.z. de opdracht en een voornemen aanzetten zelf; de formulering is bedoeld om in de ruimte te komen. God gebruiken om de deelnemer in die ruimte te laten komen, voor sommigen maakt dit het woord lastig om de ruimte te betreden. Dan kan ook voor een ander woord, aanhef of benaming gekozen worden zoals Bron van Zijn of Scheppende Kracht.

Rituelen worden aan ons overgedragen en weer door gegeven. Soms ook door ons ontwikkeld. Wat zijn eigenlijk de bronnen van onze apostolische rituelen? Deze zijn divers waar de bijbel (joods- en christelijke cultuur) een zeer voorname bron is waar de oorsprong van vele ons bekende rituelen in te vinden zijn. Daarnaast komen rituelen voort uit tradities ontstaan in de samenleving die daarmee cultuurdragers zijn. Te denken valt aan het volkslied zingen bij aanvang van een interlandwedstrijd of met een fakkel het olympische vuur ontsteken.

Rituelen in de eredienst

Laten we het gebed voor de rondgang als voorbeeld nemen. Het gebed dat wat betreft vorm, moment en inhoud deels liturgisch is vastgelegd en waar de voorganger ruimte heeft voor eigen bewoording. Dit gebed concentreert zich in hoofdzaak op een drievoudig verbond: onderdeel van scheppend geheel, onderdeel van de apostolische cultuur en de verbondenheid met apostel (tot Pasen 2022) en nu het eigen voornemen een liefdevol mens te zijn of opnieuw te worden. Tevens uiting van vernieuwd bewustzijn, aanvaarding en nieuwe start.

Oefening 3 *Gericht op de geestelijk verzorgers; hoe maak jij met de uitvoering van dit ritueel (gebed) zondag in de eredienst verbinding met het geloofsverhaal opdat de ziel(e) aangeraakt wordt? Hoe ben jezelf verbonden met de inhoud van dit gebed en hoe bereid je je hierop voor?*

Vervolg

Kennen wij onze bronnen en snappen we waarom we de dingen doen zoals we ze doen die we vaak grote betekenis toekennen? Onze gedeelde geloofsopvattingen worden mede vormgegeven door de rituelen die we gebruiken. Rituelen veranderen ook en verdwijnen soms. Het brengen van de liefdesaanbieding kan ook digitaal en niet iedere zondag vaak meer mogelijk. Veranderen door liturgisch voor te schrijven dat het gebed bijvoorbeeld niet meer uit twee delen bestaat onderbroken door een amen. De dooptekst wijzigt omdat er niet meer verwezen wordt naar de persoonlijke belofte gedaan aan de apostel. Het driemaal amen is komen te vervallen omdat ..... ja waarom? Snappen we met elkaar nog wat waarom de voorganger bij een huwelijksbevestiging het bruidspaar een bijbel overhandigd met daarin een persoonlijke gelukwens van voorheen de apostel en nu de eerstverantwoordelijke voorganger? De betekenis van het geschenk is dat de bijbel voor ons symbool staat voor de lange traditie waarvan deze heilshandeling symbool staat.

Illustreer met meegebrachte drie bijbels en inlegtekst lezen uit 1939, 1942 en 1993

Hoe leggen we nu en straks uit wat wij aan het doen zijn en waarom dat voor mij en jouw betekenis heeft? Als we niet meer weten waarom we de dingen doen zoals we ze al lang doen en deden dan komt vroeg of laat de vraag waarom doen we 'dit nog zo? Dan verdwijnen rituelen die van betekenis kunnen zijn. Zie ook de laatste blog van opdekeeperbeschouwd.nl. Dit vraagt wat mij betreft aandacht.

Kortom voor apostolischen zijn rituelen heel erg belangrijk maar niet alle rituelen zijn even belangrijk voor apostolischen (mijn eigen inzicht).

OPTIE indien tijd over is Welke nieuwe rituelen worden zichtbaar in uw omgeving en gemeenschap? Waar ziet u kansen om rituelen in ons werk te versterken?

AFSLUITEN met ALS DE ZIELE LUISTERT (van Guido Gazelle 1859)

Als de ziele luistert
spreekt het al een taal dat leeft,
't lijzigste gefluister
ook een taal en teken heeft:
blâren van de bomen
kouten met malkaar gezwind,
baren in de stromen
klappen luide en welgezind,
wind en wee en wolken,
wegelen van Gods heilige voet,
talen en vertolken
't diep gedoken Woord zo zoet...
.....als de ziele luistert!